LA CONSERVACIÓ

DELS FRUYTS

Generalitats dels fruyts.—Madurament dels fruyts en l' arbre.—Madurament dels fruyts separats del arbre. Alteració dels fruyts; fermentació pútrida.—Conservació dels fruyts carnosos y sechs; fruytería.—Condicions que déu reunir una fruytería.—Conservació dels fruyts en la fruytería descrita per M. Du-Breuil ó siga per la substracció de l' humitat —Conservació per la substracció del oxígeno del ayre.

I

Lo títol ab que comensem nostre escrit, enclou en sí mateix un importatíssim problema encara poch estudiat en lo dia d' avuy, y deuriam encareixer degudament l' importancia de son objecte, pera probar la necessitat tan gran que tenim de conservar lo fruyts, no sols pera que nostres mercats no careixin d' estos delicats productos en qualsevol época del any, si que també pera que produescan pingües beneficis á nostra abatuda agricultura.

Los fruyts son l' adorno de nostras taulas y afalagan á nostra vista y paladar ab son rich colorit y assombrosa varietat de gustos y perfums; per qual motiu es indispensable que 'ns dediquem á fer un estudi complert pera poder conservarlos tot lo temps que 'ns sia convenient.

Quan la flor que déu produhir lo fruyt arriba al moment d' obrirse te ja curta durada. En quant s' ha verificat la *fecundació* cahuen rápidament las parts que constituheixen la *corola,* no quedant d' est graciós adorno, mes que 'l *ovari* y 'ls *óvuls* qu' es desenrotllan y prenen lo nom de fruyt.

D' aixó resulta que lo fruyt no es mes que l' ovari fecundat y arribat á son major grau de desenrotllo.

Lo fruyt se compon de dos parts essencials, lo *pericarpi* y la *llevor.*

Lo pericarpio es la part externa del fruyt que conté las llevors y está format per las parets mateixas del ovari fecundat y existeix constantment.

Qualsevulla que sia la naturalesa del pericarpio, está sempre format per tres parts que son : l' *epicarpi* membrana prima que cubreix exteriorment al pericarpio; l' *endocarpi,* cuberta interna igualment membranosa qu' entapissa l' interior de la cavitat que conté lo grá ó llevor, y que per lo comú permaneix agregada á las demés parts del fruyt, encara després de la maduresa; y per últim lo *mesocarpi* ó sarcocarpi substancia interposada entre aqueixas dos membranas, unas vegadas carnosa y sucosa, altres seca y fibrosa, y algunas quasi nul-la.

La part anomenada vulgarment *pell* en los fruyts comestibles, lo pressech, cirera, pruna, pera, etc., es lo *pericarpi,* que pot despendrers fácilment de la part inmediata ó carn qu' es lo *mesocarpi.* En la poma y la pera qu' es adherent, pren lo nom d' *epicarpi,* perque aquesta part es aumentada per la cuberta calicinal.

La part anomenada carn en los pressechs, peras, cireras, etc., se coneix ab lo nom de *mesocarpi.*

Endocarpi s' anomena en los fruyts, la cuberta mem-

branosa y transparent, que cubreix la llevor de l' ametlla, de la pera, poma, etc. y de los grills de la taronja.

Los fruyts, segons la naturalesa de sos pericarpios, se divideixen en *carnosos* y *sechs*. Son carnosos per exemple, 'l préssech, poma, pera, taronja, grosella, etc. y sechs, l' ametlla, avellana, nou, castanya, etc.

Los fruyts carnosos son únicament als que 'l vulgo ha donat lo nom de fruytas; las quals constituheixen una gran part de nostre aliment.

II

Entenem per *madurament,* la série de fenómens que tenen lloch en l' ovari desde sa *fecundació* fins qu' arriba á ser fruyt madur.

Lo color de tota fruyta que comensa á desenrotllarse es un hermós vert; luego abandona progressivament aquest color, cambiantlo ab lo groch, encarnat, roig ó violeta.

Los fruyts quant son verts respiran com las fullas, absorveixen l' ácit carbónich y desprenen l' oxígeno baix l' acció de la llum; y al contrari fixan l' oxígeno pera llansar l' ácit carbónich, en la foscor. Luego insensiblement creix baix l' influencia de las sustancias nutritivas que li son portadas per la circulació.

En aquell moment, s' efectuan en lo fruyt un gran número de transformacions químicas; aixís es que s' hi troban en ells una munió de substancias orgánicas é inorgánicas, com per exemple, la *goma, sucre, pectina, tanino, ácit málich,* y en certas fruytas, el *tártrich* y *cítrich,* y sals.

En cada fruyt, la quantitat d' aygua continguda disminuheix á mesura que 'l madurament avansa, per exemple :

	AYGUA AVANS DE MADURAR.	AYGUA DESPRES DE MADURAR.
Peras.	86,28	83,88
Pomas.	85,50	83,20
Bercochs.	89,39	74,87
Cireras.	88,28	74,85
Prunas.	74,87	71,10
Taronjas.	85,50	82,26
Grosellas.	86,41	81,10

Lo sucre dels fruyts es degut á la transformació del midó que conté, 'l qual se transforma en *glucosa* y *levulosa* baix l' influencia dels ácits.

Aquest vá sempre en aument, qual ho indica lo seu gust. Aixís vehem que en 100 parts, se trovan:

	SUCRE ESTANT VERTS.	SUCRE ESTANT MADURS.
Peras.	6,45	11,52
Pomas.	4,90	11,00
Bercochs.	6,64	16,48
Cireras.	1,12	18,12
Prunas..	17,71	24,81
Grosellas.	0,52	6,24

Lo *curtient* ó *tanino* que contribueix á donar á la fruyta un gust áspre quant encare no ha arribat á sa maduresa, 's transforma igualment en sucre baix l' influencia dels ácits. Quant aquest curtient y 'ls ácits han desaparescut ó existeixen en petita quantitat es quant lo fruyt está completament madur y en estat de ser menjat, puig esperant mes temps, lo mateix sucre y alguns principis olorosos desapareixerian, no quedant mes que una fruyta sens cap mena de gust.

Un fruyt está *passat* quant los *alveols* del pericarpi han sufert un principi de destrucció baix l' influencia del ayre qu' ha penetrat donantlos un color groguench.

Un dels agents que mes poderosament contribueixen á acelerar lo madurament dels fruyts, es lo calórich per ser la causa principal del desenrotllo de la materia ensucrada qu' han de contenir.

L' acció directa dels raigs solars, no sols obra millorant la qualitat dels fruyts, si que també sobre la coloració total ó parcial.

III

Moltíssima es l' importancia qu' enclou la conservació dels fruyts separats del arbre, y moltíssimas també las opinions esposadas sobre 'l particular.

En efecte, diu Hidalgo Tablada «que coneixer las causas determinants de la maduresa dels fruyts separats del arbre, es lo mateix que tenir lo principi de sebre'ls conservar y de dirigir lo madurament, segons y per l' época que puga convenir, sempre dintre dels límits possibles.»

De totas las opinions exposadas per los botánichs qu' han tractat d' aquesta materia, la mes concreta de totas, nos ha semblat la de Berard, lo qual nos la presenta dient: «Lo madurament del fruyt no té lloch sens lo contacte del ayre, y quan se forma gas ácit carbónich per l' unió del oxígeno de l' atmósfera ab lo carbono del fruyt; de manera que s' efectua un fenómeno oposat al que presentan las fullas baix l' influencia solar. Lo fruyt no actua com las fullas en l' ayre atmosférich: s' acció sobre d' ell, tant baix l' influencia de la llum, com en l' obscuritat, es en totas las épocas de son desenrotllo, perdrer una part del carbono que conté; aquest se combina ab l' oxígeno y 's transforma en ácit carbónich. La pérdua del carbono es una funció indispensable pera que la maduresa s' operi, per que si lo fruyt se col-loca en un lloch desprovist d' oxígeno, lo madurament no s' efectua, ó bé se suspen en l' estat que dona principi l' esperiment.»

«En lo siti en que 'l fruyt se col-loca pera madurar, si está tancat pot corromprers l' ayre de tal manera, que una llum no pot cremar en ell, perque destruyent l' oxígeno del ayre que necessita pera madurar, l' enrareix y vicia.

Reassumint la teoría de Berard sobre la conservació dels fruyts separats del arbre, tenim qu' aquestos en lloch d' absorvir com avans l' ácit carbónich y d' exhalar l' oxígeno, absorveix l' oxígeno y exhalan l' ácit carbónich.

IV

Moltas son las causas que obran pera alterar los fruyts quant s' han cullit del arbre. Una d' ellas es la pressió; quals resultats son romprer las fibras celulars, confonent los principis en ellas continguts. Quant per efecte d' una lessió practicada en la superficie d' un fruyt carnós, lo such contingut en éll queda en contacte del ayre, s' efectuan una série de transformacions ó descomposicions químicas essent orígen d' ellas la *fermentació pútrida* ó *putrefacció*.

Segons Liebig, «la putrefacció es la reacció química que s' efectua en una mol-lécula orgánica, per efecte de una causa exterior, y qu' es transmiteix ab, ó sens lo concurs d' aquesta causa, á las demés mol-léculas de la mateixa materia.».

L' intervenció del oxígeno del ayre es necessari pera que 's desenrotlle la fermentació pútrida, aixís com l' humitat y 'l calórich. Si manca algun d' eixos cossos essencials, la fermentació no té n' hi pot tenir lloch.

Aixís, si col-loquem un fruyt en un lloch en qu' hi hajam extret l' ayre, 'l fruyt no experimenta descomposició de cap mena y 'l guardarém perfectament; pero per poch que deixém introduir aquest cos, la putrefacció s' hi anirá desenrotllant progressivament.

Si 'ls fruyts están substrets de l' humitat atmosférica, tampoch experimentarán fermentació. L' humitat que necessita tenir una fruytería, pera que 'ls fruyts se pudrescan ab mes ó menys intensitat es de 25 á 100° del higrómetro de Saussure.

Totas las sustancias orgánicas á 0° ó bé á un grau inferior, se conservan sens esperimentar alteració alguna.

De las condicions primeras se treu partit pera la conservació dels fruyts, per tenir medis ventatjosos pera substraurer dits cossos; n' obstant per lo tercer careixem d' aquestos medis *ventatjosament,* á no ser que recorrám als manantials de fret ó las sitjas ó grutas, qual baixa temperatura pugam utilisar; encara que no durará molt sa conservació per careixer d' una temperatura constantment inferior á 0 graus.

L' humitat, l' ayre atmosférich y 'l calórich, son los agents exteriors necessaris pera que puga germinar una llevor, per lo tant, aquestos agents provocan á las llevors dels fruyts, la germinació que representa s' alteració.

(S' acabará.)

RICARD GINEBREDA Y RIERA.

TRES DIAS DE MATRIMONI

DER mes que vint y cinch anys no son res pera tenir lo dret d' usar ulleras verdas y ensenyar a mos conciutadants la nevada que 'ls xexanta portarà á mon cap; ni tampoch cregui que tres dias de matrimoni m' hagin dat la práctica d' aquella tos tan reposada y qu' á un hom li dona cert carácter, jo tinch lo dret de contarme entre 'ls qu' á la festa duhen postres y estiran las camas per Muralla al sortir de Plassa; y si ja no es ridícul qu' en mas conversas hi surti sempre lo: *fa humitat,* y *sembla que vol ploure,* es molt natural que 'm relacioni ab un obrer de parroquia y l' andador 'm fassi la primera visita, tot perque..... ja so casat.

Si, ja so casat; ja no so un... *val mes que calli,* com diu la dona del barber de la cantonada cada volta que 'ls bonys de las bassinas la fan entra' en consideracions sobre la importancia de las pedras abandónadas; ja no duptará mes de ma formalitat Donya Aurora del quint pis, per mes que totas sas tres fillas li diguin que tenen motius pera creure que jo m' hi dirigia, y es que mon nou estat, lo compromís contret per mí devant dels homes y devant

de Deu me donan un lloch entre la gent que *tot ja 'ls ha passat,* y 'm tancan pera sempre més lo dret d' escoltar lo tan compromés: *si bé per bons fins.....*

Desd' ara lo meu modo de pensar es conservador, sobre tot en política; oh! en aquest punt haig d' arronsar las espatllas quan algú 'm parli de *tirants, cadenas* y *butxins* y si mon posat estóich no satisfá á mon vehí m' haig de permetre dirli: *no s' amohini, tots hi son per lo mateix,* y aquestas paraulas deixadas anar ab cert misteri y acompanyadas d' uns truchs de ma á la butxaca deixarán convensut al més exaltat.

Jo prou me reya de certas parellas que si ell anava tot negre, ab guants lila, ella no 's deixava las joyas y 'l vestit de *faill,* perque á ningú se li escapava la vigilia que s' havian casat, pero ara qu' he volgut dissimular aquesta manifestació no ha duptat ningú que 'ns mancava la práctica de fer brasset per lo massa sovint que 'ns giravam á veure si quedavan molt enrera 'ls vells.

Pera esser casat he trencat las tradicions anyals: aquellas foradas, aquells balls, aquella riquesa d' alegría disposada sempre á manifestarse á despit dels vells que quan no altra cosa, diuhen: *prou que 't passará,* tot, tot ho deixo enrera, perque ja he omplert lo darrer full del llibre dels recorts, perque l' avuy durará com la meva vida.

Ahir, tot filosofant sobre las mans que deixaren sol lo darrer confit qu' hem trobat governant l' espay d' inmensa assafata, *ella* 'm deya: *si 't fessin President de la Germandat!* oh, casulana aspiració, y que 'n feya de temps qu' aquest pensament cobava en lo cervell de ma estimada! President de germandat!..... Ella, ab son caracter innovador, desitjosa del brill que deu portar lo *Monte,* del que 'n fou secretari, ha entrat en una pila de consideracions sobre la necessitat de qu' *un home de respecte* s' hi posés al cap y ella ha pensat en mi. Y que n' he sentit de misteris, y que n' he conegut de malaltias novas y de causas extraordinarias qu' influhian poderosament en la baixa dels fondos! Jo he sabut, que : cert President y certa

germana, antiga gallinayre de la Bocaria, per motiu d' entendres ells dos lo *Monte* no sap per quins mars navega; m' ha dit, que, la migranya no es de reglament que 's pagui, per més que certa enfermera al veurela ab una de sas tias la dongui tot seguit de baixa..... Me n' ha ditas tantas de cosas, pero jo ni menos la escoltava desde que m' ha dit: *fa falta un home de respecte y ningú més que tu.....* Home de respecte! Y que diria si la sentis lo Senyor Calau, mestre de Minyons, qu' á copia de ferme ressaltar las condicions de dona de familia qu' en sa filla concorren deya avans á ma promesa: *no s' en fihi: es un tabalot?*

Es lo cert qu' ab tres dias he sufert un cambi estraordinari.

Lo meu casament ha donat mol que dir. En una conversa de cel-obert, la senyora del segon que may més m' ha pogut veure desde 'l dia que vaig ferli pujá 'l nunci pera oferirli preus de sabó y terra d' escudellas, ha fet sapiguer a n' els demés estadants que si bé 'ls confits no passavan de trenta quartos la lliura en cambi als convidats encara 'ls dura la gana. La dona del llauné voldria saber d' hont surten tans bonichs, y l' adroguera té motius pera creure que 'l nostre casament portará qua.

Pero una de las conversas que m' ha deixat més impressió ha sigut la que tenian, tot passant ma esposa y jo, la fornera y la betas y fils, mentres al portal de la primera, y, ab no massa dissimulo, s' hi trobava la senyora Pauleta llevadora ab títol y altras amigas del vehinat; no se lo que dirian tot fentnos passar pel pont de las miradas tafaneras, pero recordo que la senyora Pauleta feya: *tot son festas y bonichs be prou que 'ls vindrán los mals de caps.....* No se perque m' ha semblat sempre qu' una llevadora es una autoritat en los vaticinis.

Prou que vindrán los mals de caps!.... Qu' ha vist la llevadora en nostres semblants que li puga donar peu á tal afirmació? Y ara 'm recordo: *avuy tot son flors y violas.....* m' ha dit certa senyora que m' ha vist naixer, se-

gons diu sempre que no 's dona conta de ma creixensa. ¿Donchs qué? ¿Perqué aquestas misteriosas amenassas no 's fan mentres un gosa las primeras alenadas del amor? Llavors tot son ánimos y ajudas pera vencer tots los obstacles. Res hi fa la obstinada resistencia d' un sogre que veu en lo pretendent un mort de fam, y no tenen virtut las creus d' una avia cada vegada que s' escandalitza al pensa' ab un jove que no guarda 'ls botlletins.....

Pero jo ho veig: los mals de cap hi son per l' home que sols veu en lo matrimoni un fré á las passions, una necessitat de la vida, una realitat prevista pero que s' hi passa impulsat per la forsa que s' en diu *familia.*

Jo no hi trovo res d' aixó: he arribat á n' ell per la forsa de la curiositat, pel gust d' una cosa nova qu' esperantla sols, m' alegra y 'm fa tremolar; per mi lo matrimoni no es més qu' un fre á lo ridícul, ja que 'l festeig y 'l ser *home pera mereixer* ho es per tots; es la franquesa amplia del amor, que trova sa llivertat limitada en la bona educació y en lo respecte á las bonas costums.

Pot ser aixó son pensaments de jove, pot ser jo encara tinch lo cap calent d' un si es no es calavera, tot pot ser; més deixeu passá 'l temps, que quan arribi 'l de comentar las gacetillas de nostres diaris en las tertulias d' un mitgé, ó gosi matant las vetlladas á cops de *manilla* llavors m' avinch á dir lo que 'ls vells diuhen.

Deixeume avansar en lo camí qu' he emprés: dia vindrá que jo seré una notabilitat per certs dolors reumátichs y coneixeré las millors horas pera pendre 'l sol. Dia vindrá que defensaré á capa y espasa lo qu' avuy tan pla m' es ridiculisar: dia vindrá que 'm será comuna la frase: *me sembla qu' era ahir.....*

Perqué precipitarme? Tres dias de matrimoni no 'm donan dret á reflexions serias, pesi als consells de donas esperimentadas que 'm diuhen: *any nou vida nova.....* No, avuy la barretina d' estam no m' escau ni 'ls cabells volen perdre sa forma rissada dintre 'l motllo d' un casquet. Be prou que tot obrint la calaixera m' he adonat d' un

paquet d' estrenyecaps previsió d' una mare que pensa ab la freqüencia dels constipats y calcula las bugadas massa sovint de las cuixineras.....

Estrenyecaps! Quin nom més vulgar y quin us més ridícul!....

Ja 'us veig llevantvos, y mentres feu caure 'l cobrellit y mitg endormiscats encara busqueu las pantuflas com vos horroritzeu devant del mirall..... Estrenyecaps!.... Pero vosaltres me direu.—Bé, que 'n pots dir de tres dias de matrimoni?—Res!.... Es á dir res..... ¡Si 'us ho contava!....

FRANCISCO MANEL PAU.

NIT D' AMOR

(Del llibre inédit «¡Povreta!»)

I

¡QUÉ n' es d' hermosa la nit
quan fá bon temps en lo cor!
¡Cóm gosa mon esperit
diente paraulas d' amor,
mirante de fit á fit!
La lluna en lo cel somriu,
y, encar que allí dalt son bellas,
m' agradan més las estrellas
reflectadas per lo riu,
perqué m' trobo mes prop d' ellas.
Y més que en lo riu encara,
m' agrada véurelas ara,
ja que tu sa llum reculls,
mirantlas dintre tos ulls,
sentint ton alè en ma cara.

II

Detrás de cada pedra,
detrás de cada mata,
tremolant quan se mohuen,
la sombra está amagada.
Espia de la lluna
la llum hermosa y blanca,
y volta per no véurela
á poch á poch las plantas.

Quan es la nit ben fosca
ja reyna en sobirana.
Detrás de mon puríssim
amor ¡oh ma estimada!
lo dupte, l' negre dupte
jo sento que s' amaga...
—¡Fes que m' llumeni sempre
la llum de ta mirada!

III

¡Qu' éts hermosa! En tos ulls tancas
tot lo foch que l' estiu té
y son tas galtas més blancas
que la flor del ametllé.
Or filat es ton cabell,
y ta boca perfumada
sembla un cálzer de clavell
plé de perlas de rosada.
Quan del pit sospirs eczalas
tremola al donart' consol,
com si hi bategués las alas
un aucell per pendre l' vol
Per ton cos sens molta pena
se podrian fer tres bells
cinturons, ab una trena,
sols una, de tos cabells.
Tu prou dius que no es així:
si es veritat ó mentida
mos brassos ho poden dí
que n' saben ben be la mida.

IV

Las brancas d' aqueix sálzer
ens fan de cobricel;
catifa de esmeragda
tenim baix nostres peus.
La meva y ta mirada
fan una llum no mes;
y sols fan una sombra
ton cos y lo cos meu.
¡Ah! ¿Per qué no puch ara
clavar la lluna al cel,

y al tronch d' aqueixos sálzers
tindrehi fermat al temps?

V

Prou del mon fugir voldria
consagrantme á ton amor,
y en torn teu sempre esclau, viure
prop tos ulls, lluny dels del mon.
¡Més tu al mon estimas massa
ni que a mí m' estimes molt!
La lluna volta á la terra
y la terra volta al sol,
¡més que la lluna no vulgui
del sol ha de anar en torn!

VI

Tú vols cullir las rosas carmesinas
y sas brancas t' estrenyen ab forts llassos...
t' han vist hermosa y t' prenen sas espinas,
no volen que te 'n vagis ¡cóm mos brassos!

VII

Com perla inmensa sospesa
en lo collar de la nit
la lluna brilla ab puresa
en son zenit.
Més l' esperit fantasia
més tranquil batega l' cor,
es l' hora en que tot somnia
somnis d' amor.
La flor estima á la estrella
y l' hi envia son perfum
y la estrella á la flor bella
besa ab sa llum.
La boira als monts que corona
estima, y matas y flors
quan per forsa 'ls abandona
mulla ab sos plors.
L' aucelleta enamorada
ja ni pensa en pendre 'l vol

escoltant ubriagada
al rossinyols.

. . . . . .

D' un bés inmens l' armonía
en sas alas lo vent dú...
¡óulo en mos llavis, m' aymia!...
¡no 'ns sent ningú!

JOAQUIM MARÍA BARTRINA.

LA PROFESSÓ

QUAN venen, al compás del tamborino,
los nanos y gegants,
las tradicions del poble, venerandas,
recordo entussiasmat.
Quant passan desenvoltas é imponentas
las banderas gremials,
á dintre de mon cor dos mots ressonan:
«progrés» y «germandat.»
Quant oviro de llums é incens voltada
la imatje celestial,
vinclantse mos genolls, ou ma conciencia
de l' ánima l' esclat.
Mes quan passa l' emblema de la forsa,
quant renills y atabals,
al soroll de las armas confonentse
distreuhen mon esguart;
tradicions y progrés y germanía
y veu espiritual
tot se fon: tot s' esborra de ma testa
quan passan los soldats.

JOAN PONS MASSAVEU

PER ELLA

C' est pour moi que je chante et pour eux que je pleure.
EUGÈNE MANUEL.

V.

AL somniar alguna nit
posarés 'n mon pit la mar.
Sé que no 't podré trovar
sino dintre de mon pit.

VI.

No sé 'l brancatje que murmurava;
prop de las socas passava 'l riu;
entre las fullas l' au pidolava
treyent lo cap del niu.
Vam dir á una: ¡Qu' hermós es viure
cuan il-lumina lo sol d' amor!
y vam mirarnos, y vam somriure
sentint un dols remor.
Avuy, las brancas tristas murmuran;
unas despullas arrastra 'l riu,
y d' un au, tristos los ulls s' aturan
veyent perdut son niu.

Avuy, l' hivern crudel, ha mort las galas
d' aquell camp d hont cullirem tanta flor.
Avuy, l' esbategar d' aquellas alas,
sona encare en mon cor.

X.

En ta boca petonera,
en ta boca riallera,
no he dexat may un petó;
temerós de qu' algun dia,
contorbessin ta alegria
los recorts de una passió.
Mes avuy qu' al llit jaus morta,
y no s' obrirá la porta
de la vida ya per tú:
vuy dexar entre tos llavis,
mon temor y mos agravis....
perque no hu sabrá ningú.

VICENTS ARTEAGA PEREIRA.

1876

BIBLIOGRAFÍA

POESIAS de D. Eusebio Anglora, con un prólogo de D. Ad. Blanch, y poesías dedicadas á la memoria del autor por D. Miguel Victoriano Amer, D. Manuel Milá y Fontanals y D. Antonio Molins.—Edicion ilustrada con un retrato litográfico por D. R. Puiggarí. —Barcelona: Imprenta de La Renaixensa, Puerta-ferrisa, 18, bajos.—1875.

«Anglora, com á poeta, no perteneix á cap escola determinada. Vingut al mon literari en los derrers temps del romanticisme y romántich per sentiment y educació, no desdenyá per aixó l' estudi dels modelos clássichs que mes d' un cop tractá d' imitar ab no escassa fortuna. No tant felís pogué esser, per incompatibilitat absoluta ab sa manera de sentir vehement y apassionada, en algun que altre ensaig d' aquest género exótich de poesia, si es que mereix tal nom, que abroquelantse ab un trascendentalisme filosófich de convenció, ve las mes de las vegadas á parar en inextricable conceptualisme. Veritable poeta en tota la extensió de la paraula, brilla mes per los vius colors de sa imaginació, sobre tot quan narra ó descriu, que per lo vigorós y nodrit de sos conceptes. Sobri uns cops fins al aticisme, altres abundant ab excés, es sempre digne, elevat y palpitant de sentiment y d' inspiració, *numen afflatus*, á pesar de las incorreccions de llenguatge y de las violencias métricas, fillas de la mateixa espontaneitat y vivesa de la concepció, que un modest descuyt per tot lo seu, mes que no pas una indolencia imputable, deixava generalment sense 'l correctiu necessari.»

. . . . . .

«Y no obstant, Anglora no havia pogut manifestarse tal com era, ab creacions que acariciava constantment en sa rica fantasía, pero que demanavan per á ser elaboradas una tranquilitat d' esperit que no li deixavan conseguir las condicions en que havia d' agitarse per necessitat la seva existencia. D' aquí aqueixas relliscadas, aqueixas caygudas que 's notan en sas composicions, plenas per altra part de vols fogosos, de pensaments y d' imatges atrevidas; d' aquí també la gran munió de poesías de tema religiós, á las quals, si bé obehint á un sentiment propi, á una de las fonts mes naturals de sa inspiració, se veya instigat per las solicitacions de la amistat y per l' estímul dels continuats certámens que d' alguns anys á aquesta part fomentan en la nostra terra lo conreu de las musas, prodigant las recompensas mes honrosas.»

. . . . . .

«Molt poch es lo que escrigué en catalá á apesar de ser aquesta sa llengua nativa. Ab tot, per las composicions que en la present colecció s' enclouhen pot veures ab quanta de rahó assignava Cervantes á la poesía lo medi d' expressió que ha d' acostarla mes á la veritat y á la bellesa. Lo nostre malaguanyat amich abrigava sobre 'l particular preocupacions que may poguerem desvaneixe, al mateix temps que estimava ab entussiasme tot lo catalá y se inspirava en los poétichs recorts de *la terra,* com en la sagrada memoria de sa bona mare que era per á ell objecte de veneració ferventíssima.»

Hem cregut que de cap manera mellor podiam cumplir la nostra missió de critichs, ni de cap manera podiam dar al lector idea mes exacta de las qualitats positivas y negativas del autor de las poesías coleccionadas en l' aplech enunciat, que amparantnos á la ombra respectable del autor del prólech de que van precedidas. En ellas va dit, ab frase mes galana de lo que aparenta en la anterior traducció, tot quant podriam dir nosaltres sobre D. Eussebi Anglora.

—

LA GRUTA DE LOS ENCANTADOS. Leyenda en verso, basada en una tradicion de Ribas (Cataluña), por D. MANUEL MATA Y MANEJA.—Ribas 18 Setiembre de 1875. — Barcelona. Establecimiento tipográfico de Narciso Ramirez y Compañía, Pasaje de Escudillers, número 4.—1876.

Cap de las tradicions, ó variants de tradició sobre 'l popular comte Arnau, que coneixem, concorda prou ab la que sembla ser nervi de la llegenda escrita per D. Manel Mata, per á que poguem suposarla sense por de equivocarnos, lo manantial hont ha begut sa inspiració: possible es y probable que n' hi haja de que no tinguem noticia, essentne com n' es tan rica la comarca hont se conserva la memoria del protagonista de la celebrada balada de son nom, y aixó fa que no 'ns atrevim á decidir quins son los elements de sa invenció propia á que ha apelat l' autor per á arrodonir y fer dramática la acció de sa llegenda, ni á formar concepte, imputantlo á ell, de la bondat dels mateixos. Mes ó menos seua, sí direm sense vacilació que la llegenda es bellíssima, sobre tot en sa segona part hont radica de plé y ab mérits suficients per á ser calificada de tal, reduhida com está la part primera á ser una prévia esposició, la presentació en escena dels personatges, y la delineació dels sentiments ab que aquells teixirán la veritable tela del drama fantástich narrat en la segona.

Afegim á lo dit, seguint las nostras apuntacions críticas, que 'l Sr. Mata dona en la primera y en la segona part provas de ser un versificador habilíssim y de saber surtir ilés de totas las dificultats que li oposa 'l metre. Y aquestas dificultats no son de poca monta si s' aten á que proposantse emular al autor de *El estudiante de Salamanca*, ha fet de sa llegenda una especie de mostruari retórich hont figuran poch menos que totas las combinacions estróficas de que son susceptibles los versos, y, sense 'l poch menos, quantas clases de versos admet bonament lo geni de la llengua castellana, desde 'l de duas sílabas fins al alexandrí; emulació que arriva al punt de imitarlo directament al descriure la aparició del esperit infernal, evocat pel comte Arnau en una valenta octava, ab la ma-

teixa contextura métrica ab que descrigué Espronceda la esgarrifosa mort de D. Félix de Montemar en brassos de la calavera de Donya Elvira. Tot y distar molt de ser partidaris de tal gimnástica métrica, reconeixem que 'l Sr. Mata ha surtit bastant ben lliurat d' aquell difícil pas d' armas, per mes que la disposició matemáticament simétrica de sas estrofas gradadas y degradadas desde 'l vers bissilábich fins al dodecassilábich y vice-versa, deixe transparentar mes l' artifici, en detriment del efecte descriptiu, de lo que 'l deixa entreveure la estrofa desordenada y entravessada de consonants y assonants de Espronceda, no subjecta en apariencia á lligaduras calculadas sino corrent solta y á brida batuda.

Som tant menos partidaris d' aquestos exercicis de composició mes ó menos brillants, pero exercicis sempre, en quant tenen además l' inconvenient capital de diluhir la narració, en perjudici de son efecte emovent y de son efecte estétich. Gracias á ells, gracias á que l' poeta sembla haverho sacrificat tot al prurit d' ostentar sas qualitats de versificador, apareix la llegenda vessant de amplificacions descriptivas epissódicas, sobradas de lirisme, entre las quals s' enterboleix lo motiu melódich culminant, envolt entre variacions de temas d' ornamentació d' una factura brillant en sí, pero impertinents si es que lo secundari ha d' esser l' acompanyament, y lo principal la melodía. Es la manera de fer dels poetas romántichs castellans, que probablement coneix bastant lo Sr. Mata.

Colocats en lo punt de vista d' aquestos, no tindriam mes que alabansas pera 'l autor de *La Gruta de los encantados*, alabansas que no refredaria la presencia d' alguna incorrecció de forma susceptible d' esmena, pero com nosaltres, per á la narració llegendaria sobre tot, preferim la manera sóbria, rápida y fantásticament emboyrada dels alemanys, que adultera tot lo menos y respecta tot lo mes la tradició popular, escribim las alabansas ab salvetats, las quals arrelant com arrelan pura y exclusivament en un gust, en una manera de veure individual, no aminoran en res lo mérit de la producció del Sr. Mata, á qui gosem augurar bon pervenir, y bon lloch entre 'ls conreadors de la literatura castellana á Catalunya.

—

NOTICIA DE LA VIDA Y ESCRITOS *de* D. JOAQUIN ROCA Y CORNET *redactada para ser leida en sesion pública de la Academia de Buenas Letras de Barcelona, el 26 de Marzo de 1876, por* D. JOAQUIN RUBIÓ Y ORS, *Vice-Presidente de la misma.*—Barcelona. Imprenta de Jaime Jepús. Calle de Petritxol, núm. 10. 1876.

No es la memoria que acabem d' anunciar una biografía seca del ilustre antecessor del senyor Rubió en la Vice-Presidencia de la Academia que ab tant de gust ohí sa lectura; es ademés una ressenya exacta, si be á grans rasgos, del moviment literari de Barcelona en la meytat primera de la present centuria, y especialment en aquella década del 30 al 40, iniciada ja pero abortada avans del 23, en aquella década tant poch coneguda y no gayre mes apreciada en que las cuestions de clássichs y romántichs trascendian del limitat domini de las academias literarias al mes espayós y mes apassionat de la discussió pública per á contendirhi sabis y profans, qui ab lo travall propi, qui ab l' aplauso ardent, tots ab l' entusiasme, y fer de la que meresqué un temps ser nomenada escola catalana un element principalíssim é influyent en la literatura general espanyola.

Lo senyor Rubió y Ors ha trassat en ella un capitol de la nostra desconeguda historia literaria, á la qual ha prestat un gran servey obrint camí, quan no per altra cosa, per la atenció que envers aquella época sa narració desperta, á qui inseguint sas indicacions generals y estudiant á fons las obras en ella aparegudas, vulga completar y colorir lo quadro dibuixat per ell ab tanta de mestría.

No petit lloch li correspon en aquest quadro al escriptor qual vida biografía, un dels literats mes actius que ha produhit la nostra Ciutat en lo que va de secle. Sembla impossible que la vida d' un sol home, ocupada ademes del tot per atencions ineludibles d' un altre ordre, baste á produhir la numerosa série d' obras originals y traduhidas, inéditas encara algunas d' ellas, que brollaren de sa experta ploma; obras literarias, filosóficas, morals, religiosas, hont desplegá una riquesa de coneixements no molt usual, un esperit reflexiu y estudiós menos usual encara, y sobretot, una bondat de cor y

una integritat de sentiments que constituheixen en totas la qualitat mellor y mes prehuada.

Aquestos y altres timbres son los que exposa á la consideració de sos co-académichs lo senyor Rubió y Ors, y aquestos y altres los que recomanan al respecte de la generació coetánea y de las posteriors lo nom y la memoria del malaguanyat autor del *Ensayo crítico sobre las lecturas de la época.*

Terminem aquestas ratllas mencionant alguns dels datos biográfichs inserts en la NOTICIA que 'ns ocupa.

Nasqué D. Joaquim Roca y Cornet en esta Ciutat á 6 de Febrer de 1804, essent sos pares D. Joaquim Roca y Giol, notari, y actuari de la Audiencia del Territori, y D.ª Paula Cornet. Emigrat l' any 8 á Tarragona ab sa familia fujint las iras dels francesos concitadas, com contra tants, contra son pare, per no haver volgut jurar fidelitat al rey intrús, presenciá y sufrí tots los horrors del memorable siti d' aquella Capital fins al dia de la entrada, lo qual passá á bordo d' una fragata mercant. En Palma de Mallorca, hont se refugiá despres d' aquellas terribles jornadas, comensá sos estudis que desde l' any 14 continuá en aquesta ciutat, y en las aulas de son Seminari, hont concurria alashoras lo mes selecte de la joventut barcelonina. En ellas estudiá, entre altras asignaturas, la de Retórica y Poética baix la direcció del reputat Dr. Marcé, ab tant de profit que meresqué la rara honra de ser elegit per á improvisar en los exámens públichs las composicions poéticas que 'ls assistents exigissen als alumnes y no sapiguessen aquestos compondre en l' acte. Estudiá també la carrera del Notariat, que exercí després en lo despatx de son pare.

Entre 'ls carrechs públichs que desempenyá figuran lo de Censor Regi en l' any 34, lo de Censor de Teatres en lo 37, y en lo 44 lo de Sub-bibliotecari de la biblioteca pública d' aquesta Ciutat hont estigué fins als últims de sa vida. A ell y al inolvidable Piferrer que desempenyá altre cárrech igual durant algun temps, se degueren los primers y mes difícils travalls de ordenació y catalogació de las infinitas y preciosas obras salvadas quan la crema dels convents y que forman lo contingent mes numerós y mes rich de la actual Biblioteca universitaria.

Del 37 al 41 publicá com á redactor únich la revista *La Religion;*

del 41 al 43, *La Civilizacion* junt ab lo famós Dr. Balmes y ab don Joseph Ferrer y Subirana.

Entre altras de sas obras originals, las mes notables y de mes empresa, aparegudas respectivament en los anys 47, 50 y 57, son lo ja citat *Ensayo crítico sobre las lecturas de la época*, *Las mugeres de la Biblia*, y la *Historia de la vida y hechos de N. S. Jesucristo*. Ne deixá inéditas una porció sobre diversas materias, y traduccions, ademés, d' algunas obras d' Ossian, Alfieri, Mme. Staël y Lamartine.

No oblidem, per mes que no ho recordés lo Sr. Rubió ó no ho cregués digne de menció al redactar la biòografía, que sobre haver deixat inédita alguna ó algunas poesías catalanas, prengué part ademés, quan no altra, puig sa edat no ho permetia, la del benevolent, en lo renaixement catalá, desempenyant lo cárrech de Mantenedor en los Jochs Florals de 1860, y essentne constant adjunt, si no anem errats, desde que 's restauraren fins á sa mort, ocorreguda als 10 de Janer de 1873.

JOAN SARDÁ.

—

LAS CORTES CATALANAS. Estudio jurídico y comparativo de su organizacion, y reseña analítica de todas sus legislaturas, episodios notables, oratoria y personajes ilustres, con muchos documentos inéditos del archivo de la Corona de Aragon y el del Municipio de Barcelona, por D. José Coroleu é Inglada abogado del ilustre Colegio de Barcelona y D. José Pella y Forgas correspondiente de la Real Academia de la Historia.—Barcelona: Imprenta de la *Revista histórica latina;* MDCCCLXXVI.—Es un volum en 4.rt de 418 páginas.

La nacional unitat política y religiosa de nostra Península, eixint de la combinació dels dos elements wisigoth y romá, y alsantse plena de vida inmortal baix l' idea católica en la nacional Asamblea del any 589, estengué fermament sos brassos sobre l' estret de Gibral-

tar y sobre l' cap de Cervera en los Pirineus per conservar aquí la Narbonense ó la més bella y noble part del Mitjdia de Fransa y per agafar allí la Tingitana, avuy imperi bárbaro de Maroc, que ja l' Romá, ans de la irrupció de las hordas vandálicas habia incorporat á la Bética ó Andalusía. Tal es l' ideal més convenient, y digne de la nació *ibérica*, si tornás á ser algun dia, lo que figuravan los vells mapas del sigle XVIé fent de la Fransa l' *pit*, d' Inglaterra é Italia los *brassos* y de Espanya, millor dirém, de tota nostra Península l' *cap* de l' Europa. Cap gran nació, en efecte, pot viure sense colonias en que posar, no solament lo sobrant de la població, si també las avansadas de son poder y de son comers; y aquestas colonias en la Gothlandia, ó nació de Recared, haurian naturalment sigut las del Africa fronterissa, inseguint la costa del Mediterráneo y del Atlántich, tantost com ab l' enderrocam de la bizantina Cartagena s'atrissaren las últimas esperansas que de restablirse en Espanya, ovirava l' imperi grech de Constantinopla, hereter ó continuador del Romá.

Las colonias emperó, ni las amplas fronteras no son part *essencial*, sino *integral* del bé de la nació. Sí que ho es element essencial una sabia y prudenta llegislació constitutiva, gobernativa, judicial y administrativa, aspirant en tot al bé comú y emergent de la conciencia, dignitat y abnegació de tothom. Lo Cristianisme altament proclamá y posá eixos tres fonaments; ells fan la verdadera grandesa de la *lley gótica*, que no s' pogué perfeccionar altrament que passant per set sigles de lluyta heróica contra l's mahometans; la qual creá aquellas generacions fortas y sublimes de la *Edat de ferro*, que de conquista en conquista material, guiadas per lo penó de la Creu, volavan á ferne d' altras d' esfera superior: l' abolició de l' esclavitut, la noblesa del travall mecánich recompensat ab las magistraturas municipals y dels gremis, y finalment la representació del poble en l' Asamblea nacional. Alló eran Reys, que regian y gobernavan; precedint ab llur espasa desenvainada y no seguint lo carro de la victoria; que no s' estancavan en llurs palaus, com momias d' aparell, sino que administradors de justicia eran *vistos* y estimats per totas las ciutats y pobles de llur reyalme; que no solament convocavan, si que presidian las Corts y llegislavan de plé poder ab ellas; sabent y dihent que llur major gloria consistia en gobernar los pobles los més lliures del mon. Alló eran Brassos, ó Estaments, verdadera represen-

tació nacional de dret y de fet, que no escatimejavan al cap de la Nació l' honor que li pertany; puig consideravan que en la majestat d' un sol está interessada y personificada la majestat de tots, y que damunt del *Rey* no hi ha més que la Lley, y que damunt de la *Lley nacional* no hi ha més que la *Lley de Deu*. Alló eran Diputats, fets no á cops de porra, ó de sabre, ni á senalladas d' or, ni á trons y llampechs dels núvols ministerials apedregant la gramalla del Municipi escarnit. La Hisienda pública y la propietat privada ben seguras estavan d' ésser per ells respectadas y protegidas, perque de partits turronístichs, ó banderías políticas ni l' nom ne coneixian ; los Diputats del poble eran assalariats y revocables per los comitents; lo poder militar representat per la noblesa y lo poder religiós per lo Clero eran la millor salvaguardia contra las intrusions de la parlería parlamentaria. No tenian allí entrada las majorías ministerials, perque jamay los ministres, ó consell del Rey, gosaren ab llur paraula tractar, com de poder á poder, ab la majestat de la Nació. Lo Rey era sol responsable del cumpliment de las lleys fetas en Corts, que no podia per sí sol abrogar, ni derogar, ni atentar en rés contra ellas sots pena de perdre la Corona, com prou que ho probaren Don Juan II y Don Felip IV en Catalunya. Aixís cal explicar, com poch á poch anaren buscantse per á referse y readherirse, com encara de nou se buscan, los trossos esbargits del trono de Recared; y de fet s'atansaren casi del tot en lo dels Reys Cathólichs conquistadors de Granada, y á la fí s' enmotllaren en lo de Felip II rey de tota la Península y sas inmensas colonias d' abdós mons. Desgraciadament eix monarca s' deixá seduhir per la perspectiva d' un fácil agrandiment que guanyava en la superficie lo que perdia en lo fons. Ni la reunió de l' Inglaterra á l' Espanya, de que n' isqué la victoria de San Quintí, ni las possessions espanyolas de Flandes, de la Borgonya y de la major part d' Italia, ni la mateixa victoria de Lepant, ahont la diadema imperial de Constantinopla hauria degut recaure sobre l' front de Don Juan d' Austria, ó almenos la de Túnis ja que no la d' Alger, ni encara la conquista d' Inglaterra, cas que no hagués sigut la *Invensible* vensuda per las tempestats, ó bé la incorporació de la Fransa cas que de la *Ligue* no hagués triunfat Enrich IV ó bé finalment l' agregació perpetual d' Alemania ab sa conseqüencia d' imperi universal que ambicioná Cárlos I, rés de tot aixó, ni

tot plegat, valia tant com la conservació del verdader esprit nacional, degollat, digamho aixís, en la persona del Gran Justicia d' Aragó.

Hora es ja de reflexionar ab clar enteniment y encesa y patriótica voluntat (puig que l' desconortarse y ferse un sach de gemechs es cosa de ximples) sobre las causas profonas que produhiren d' un costat la grandesa maravellosa de nostra benvolguda Espanya, y d' un altre la decadencia fins ahont la miram é hi som. Y no basta reflexionar. Es necessari anar viu, viu al fondo de la qüestió y traure n' á conseqüencia práctica las solucions.

Ara donchs, això es lo que fan en llur doctíssim estudi sobre las *Corts catalanas* los senyors Coroleu y Pella, ben coneguts per altras publicacions históricas y jurídicas, emperó no tan importants com la present. Proposan com mot de tot lo llibre lo gran pensament d' En Pere *l' del Punyalet* en las Corts de Monsó de 1382: «Si guardats vostres furs é Constitucions é vostres privilegis, aquí trobarets quantes donacions los han fetes, e veurets que *sots* los PUS FRANCHS *pobles del mon*». Trassan la llista de las obras y documents que han consultat, essent, ans tot, de notarse los *processos originals é inédit de las Corts* conservats en los arxius del Municipi de Barcelona y de la Corona d' Aragó; y desseguida passan á demostrar la veritat irrecusable, copiosa y fecunda del lema sobredit. En l' estudi *jurídich*, fruy de llarch seny y ampla diligencia, may s' avansa una proposició que no s' provi, ni lo discurs s' aparta may del pas rigurós geométrich; es una obra magistral de metódica síntesis, en que primerament las nocions elementarias y teoremas ó teixits generals de nostra organisació política, y luego los aparells resultants y expressats ab los termes de *Representació nacional, Corts reunidas, Llibertats catalanas y llur comparació ab lo Dret polítich modern* deixan l' ánimo del lector satisfet de poder abrassar ab un sol cop d' ull tan inmens panorama y de poder apreciar clarament las cosas y las causas en sí mateixas. Lo bon seny dels senyors Coroleu y Pella no s' deixa seduhir per un entussiasme exagerat de *fuerismo;* puig senyalan los defectes de aquellas Corts, las quals ni en llur forma, ni en llur organisme total serian avuy aplicables á tota la nació espanyola ni á la mateixa Catalunya, ja que ni las ideas ni las costums de la terra son ara las de llavors. Vo-

len sí, com tot lector despreocupat ho desitja ab ells, que prevalesquian ó s' ensajin discretament de nou los principis radicals que formaren la grandesa de la nació y emanan profonament de lo esprit inmortal é invariable d' ella. Tals foren en nostras Corts.

1. Que la representació nacional eixí de la moral religiosa de la familia ó propietat y del honrat municipi, tres elements tan dignes é inviolables y tan estretament units ab lo *Rey*, ó *Cap*, ó *President*, que no feya mes que un cós llegislatiu y gobernatiu, tancant aixi la porta á tota pressió ministerial en la elecció y deliberació dels Diputats, y prevenint las ministerials catástrofes ab llurs collas d' empleats y ab los abortos dels grans projectes executius. La responsabilitat ministerial era no un mot va sino un fet per medi dels *caps de greuges* que presentavan las mateixas Corts directament al Rey, fent passar los culpables per lo tribunal ordinari, y no tirant á rodar ó desfer tota la máquina del gobern per un poch de rovell ó un gra de pols.

2. Que l' cárrech de Diputat del poble *incompatible* ab los *empleos* de la Corona, *assalariat* per los comitents y *revocable* per ells, si no cumplian los Diputats las instruccions y requestas de aquells rebudas; y per xó mateix, no fiant l' elecció á las massas inconscients y fácilment seduhibles per l' or y per la passió del moment, sino als magistrats municipals, á tal altura elevats que totas las categorías del poble hi tinguessen representació, y fossen per *lo poble* llibre y sabiament *elegits*.

3. Que las altas corporacions, ó l' aristocracia del comers, de la industria, de l' agricultura, del talent y de la religió fossen representadas, de forma que may per nombrament reyal entressen en Corts, peró sí per sa propia virtut; y á las horas: sí, que no s' perdria l' temps en fullas d' elocuencia de donas, ni, lo que pitjor es, en ambicions convulsivas de la soca y arrels de l' Estat, sino que se emplearia en restaurar ó millorar alló en que tothom té interés y es de dret y de bé comú.

Aquestos y altres resultats prou práctichs saltan á la vista llegint la obra precitada del senyors Coroleu y Pella. La part *histórica*, que segueix á la *jurídica* com comprobant, es altament meritoria y digna de consideració: ja perque revela lo mes íntim de la *Historia de Catalunya* fins ara casi ignorat; ja perque essent complerta en son